

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla, az Ambrus Ügyvédi Iroda, ügyintéző: dr. Ambrus Péter ügyvéd által képviselt **felperes neve** felperesnek az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Igazságügyi Kodifikációs és Szolgáltatási Főosztály Jogi Képviselési Osztály (1054 Budapest, Kossuth tér 4., ügyintéző: dr. Gróf Éva jogtanácsos) által képviselt **Magyar Állam** alperes ellen **kártalanítás** iránt indított perében a Fővárosi Bíróság 2007. március 6. napján kelt 2. P. 634.830/2004/30. számú ítélete ellen a felperes 2007. május 22. napján 32. sorszámon előterjesztett és 2007. június 28. napján Pf. 3. sorszámon megindokolt fellebbezése folytán - tárgyaláson - meghozta a következő

Közbenső ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a jogalap tekintetében megváltoztatja és megállapítja, hogy az alperest a felperes 1998. november 22. és 2001. április 12. napja közötti időben fennállott előzetes letartóztatásával oki összefüggésben kártalanítási kötelezettség terheli.

Kötelezi az alperest, hogy 15 (tizenöt) napon belül fizessen meg a felperesnek 240.000 (kétszáznegyvenezer) forint másodfokú perköltséget.

A közbenső ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

Indokolás:

A felperes 2004. december 29. napján előterjesztett keresetében az alperest és az Országos Rendőr-főkapitányságot 309.532.192 Ft vagyoni és nem vagyoni kárai megtérítésére kérte kötelezni. Keresete alapjául azt jelölte meg, hogy a Fővárosi Bíróság előtt 12. B. 491/1999. szám alatt folyamatban volt perrel összefüggésben 1998. november 20. és 2001. április 12. napja közötti időben előzetes letartóztatásban volt, de őt a terhére rótt vádak alól felmentették. Fogvatartása ideje alatt több alkalommal megsértették az Alkotmányban biztosított alapvető jogait. Követelése jogcímeként a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (új Be.)

580. § (1) bekezdés II. a) pontját jelölte meg. Az érvényesített nem vagyoni kárt illetően kifejtette, hogy összesen 875 napot volt előzetes fogvatartásban. A fogvatartását következetesen a jogtalan jelzővel illette. Nem vagyoni kárként hivatkozott arra, hogy házassága megromlott, elvált, gyermekével harmonikus kapcsolatot nem tudott kialakítani, hiszen csak a családi beszélők alkalmával láthatta. A nem vagyoni kártalanításra vonatkozó kereseti kérelmét összességében 25.000.000 Ft-ra leszállította. A vagyoni kár körében jövedelemkiesést érvényesített, melyet a "M-M. V." Kft. 1998. november 3-i munkáltatói nyilatkozatával kívánt igazolni, és hogy e cégnél 1998. december 1. napjától munkába állhatott volna. Havi 350.000 Ft nettó összeg alapulvételével 28 hónapra összesen 9.800.000 Ft követelést érvényesített. Ennek elvetése esetén a büntetőügyben a felperes által közölt alkalmi munkából származó havi 50.000 Ft-os jövedelem alapján 1.400.000 Ft elmaradt jövedelmet jelölt meg. Az alperesi ellenkérelem ismeretében tagadta, hogy a kártalanítást kizáró ok állna fenn. (Az Országos Rendőr-főkapitányság tekintetében a keresettől való elállást közölt, e tárgyban az elsőfokú bíróság 2006. augusztus 31. napján 20. sorszám alatt permegszüntető rendelkezést hozott.)

Az alperes ellenkérelmében a felperes követelését vitatta, a keresetet a felperest terhelő bizonyítás hiányában elutasítani kérte. Kifogásolta, hogy a felperes a kártalanítási kérelméhez nem csatolta az igényét alátámasztó okiratokat. Az eredeti keresetben megjelölt egyes kárelemek tekintetében kifejtette, hogy a fogvatartás körülményeivel kapcsolatos és a fogvatartottakat a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (Bvtvr.) és végrehajtási rendeletei értelmében megillető jogok esetleges jogellenes megsértésével okozott károk megtérítése a károkozóval és nem az alperessel szemben érvényesíthető. Az ilyen jellegű kár megtérítésére az új Be. 580. §-a alapján nem kötelezhető. A felperes jövedelemveszteségét nem bizonyította, de a megjelölt összekszerűség alapján rámutatott, hogy az csak minden kétséget kizáró bizonyítás alapján érvényesíthető megalapozottan. A nem vagyoni sérelmeket illetően is arra hivatkozott, hogy a felperes bizonyítási kötelezettsége alá tartoznak, és a mérték megállapításánál a Ptk. 355. §, Pp. 206. § és a 34/1992. (VI. 1.) AB határozat az irányadó. A fogvatartási körülmények miatti mentális és fizikai károk felmerültét nem vitatta, mint az előzetes letartóztatással általában együttjáró, köztudomású és ezért külön bizonyításra nem szoruló nem vagyoni sérelmet, a megjelölt összekszerűséget azonban jelentősen eltúlozottnak tartotta. A módosított kereset ismeretében fenntartotta, hogy az új Be. 580. §-a a jogszabályoknak megfelelően elrendelt és végrehajtott, azonban utólag megalapozatlanná vált jogszerű szabadságmegvonásból eredő károk enyhítésére szolgál, az ebből eredő sérelmekért tartozik anyagi felelősséggel. A 2006. október 5. napján megtartott tárgyaláson ellenkérelmét módosította azzal, hogy az 1998. november 5. napján felvett rendőri jelentés alapján kártalanítást kizáró ok állapítható meg, ugyanis a felperes a hatóság elől elrejtőzött, amit az támaszt alá, hogy a felperes az 1998. november 9. napja 10 órájára szóló idézésére nem jelent meg. Erre tekintettel a módosított kereset elutasítását kérte. Tévesnek minősítette azt a megközelítést, hogy az előzetes letartóztatás elrendelésének, illetve fenntartásának a kizáró okkal

okozati összefüggésben kellene állnia. A szabadságmegvonást jelentő kényszerintézkedés büntetőeljárási törvényben foglalt feltételei értelemszerűen nem azonosak és nem is lehetnek azonosak a kártalanítás feltételeivel. Elrendeléskor, meghosszabbításkor az elrejtőzés veszélye állhat fenn, kártalanítást kizáró okként pedig a büntetőeljárási törvény az elrejtőzést jelöli meg. Nem tartozik a védekezéshez való jog körébe a hatóság elől történő elrejtőzés.

A Fővárosi Bíróság 2007. március 6. napján meghozott 2. P. 634.830/2004/30. számú ítéletével a felperes keresetét elutasította. Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 1.244.000 Ft perköltséget. Megállapította, hogy a le nem rótt 900.000 Ft kereseti illetéket az állam viseli.

Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában kifejtette, hogy az alperes védekezése alapján vizsgálta, fennáll-e kártalanítást kizáró ok. A büntetőeljárás nyomozati szakaszában keletkezett bizonyítékok, mint közokiratok és a tanúvallomások alapján megállapította, hogy a felperes 1998. október utolsó napjaiban azért távozott ismeretlen helyre családjától, lakóhelyétől, mert tartott a büntetőjogi felelősségre vonástól, azaz elrejtőzött a nyomozóhatóság elől. A per során a felperes nem közölte, hogy pontosan hol volt, mit csinált, személyes nyilatkozata szerint vidéken dolgozott, azonban sem a helyről, sem a munka jellegéről, sem munkáltatójáról nem számolt be, ezért az elsőfokú bíróság e tárgyban a felperes állításait nem tudta valónak elfogadni. A felperes volt házastársának vallomását e körben nagy súllyal vette figyelembe, aki akként nyilatkozott, hogy férje egyszerűen csak távozott a lakásból, „máskor ilyen nem fordult elő” és a tanú arra gondolt, hogy férje „valamilyen bajba került”, „valamilyen rendőrségi ügy lehet”. Az elsőfokú bíróság nem tudta pontosan megállapítani, hogy a felperes mikor érkezett vissza vidékről, de azt igen, hogy ekkor sem a családjához ment, hiszen a felesége három héten át nem tudott róla, anyósától tudta meg, hogy a felperes önként bement a rendőrségre és letartóztatták. Az elsőfokú bíróság ezekből a körülményekből azt a következtetést vonta le, hogy a felperes elrejtőzött a nyomozóhatóság elől.

A felperes édesanyja tanúvallomásában többször hangsúlyozta, hogy nem számoltatta el a fiát, nem tudta, mikor ment el és mikor jött vissza. Arra azonban emlékezett, hogy 1998. október végén vagy november elején keresték a rendőrök. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint tehát tény, hogy 1998. október utolsó napjaitól november 20-i rendőrségi jelentkezéséig nem tudható, hogy a felperes hol tartózkodott, hiszen ő maga sem adta ezt elő részletesen. A tények, melyeket a nyomozati iratok, az 1998. november 5-i rendőri jelentés rögzítenek, az elsőfokú bíróság szerint úgy értékelhetők, hogy a felperes a hatóság elől elrejtőzött. 1998. november 2-án és 3-án a nyomozóhatóságnak már egyértelműen a felperest terhelő adatok álltak rendelkezésére, a pontos személyleírás is ismert volt, a felperest beazonosították. A november 5-i rendőri jelentés rögzítette, hogy a felperes sem a bejelentett lakcímén, sem az édesanyja által közölt tartózkodási helyen nem volt megtalálható, és ezen adatok alapján került sor az országos körözés kiadására. Abból a körülményből, hogy a körözés alatt álló személy nem jelenik meg a szabályszerű november 9. napjára szóló idézésre, a nyomozóhatóság okkal

következtetett arra - az elsőfokú bíróság megítélése szerint -, hogy a felperes elrejtőzött.

Az elsőfokú bíróság nem fogadta el azt a felperesi álláspontot, miszerint a védekezési szabadság tükrében kellene polgári jogi értelemben minősíteni a felperes magatartását. Az új Be. 580. § (2) bekezdés a) pontja alapján nincs helye kártalanításnak - egyebek mellett -, ha a terhelt a nyomozóhatóság elől elrejtőzött. A 41/2003. (VII. 2.) AB határozat által nem érintett új Be. 580. § (2) bekezdés a) pontjában szabályozott kizáró ok áll fenn, nem tekinthető ugyanis a védelemhez való jog sérelmének, ha a törvény a kártalanításból kizárja azt, aki elrejtőzött. A büntetőeljárásban, miként arra az alkotmánybírósági határozat utal is, a terhelt kikényszeríthetően köteles megjelenni a büntetőhatalmat gyakorló hatóság előtt. Ezt indokolja az állam büntetőigényének érvényesítése érdekében a társadalom védelme, a közérdek. Az elsőfokú bíróság jogértelmezése szerint a terheltnek természetesen joga van a védekezéshez a büntetőeljárás során és ebben a körben akár az elrejtőzéshez is, de ezt a magatartást a kártalanításhoz való jog szempontjából úgy kell tekinteni, mint ami kizáró okot alapoz meg. A kizáró okok meghatározásakor a terhelti magatartás és az alapos gyanú közötti kapcsolatot kell vizsgálni. A felperes azon magatartása, hogy a nyomozás elrendelésének időpontjában ismeretlen helyre távozott, családtagjai nem tudtak a hollétéről, és a szabályszerű idézésre nem jelent meg, alkalmas volt a bűncselekmény „egyszerű” gyanújának felkeltésére is. A nyomozóhatóság szemszögéből és az 1998. október végi, novemberi események idején kell vizsgálni, hogy a felperes magatartása értékelhető-e elrejtőzésként. A bűncselekmény alapos gyanújának kialakulásában a felperes azon magatartása is közrejátszott, hogy több hétre eltűnt, elrejtőzött, idézésre nem jelent meg, és ez az elsőfokú bíróság megítélése szerint alkalmas a kizárási ok fennállásának megállapítására, amit nem tesz meg nem történné az a felperesi magatartás, hogy utóbb mintegy előre menekülve, önként jelentkezett a nyomozóhatóságnál. Az elsőfokú bíróság tehát az új Be. 580. § (2) bekezdés a) pontjában szabályozott kizáró ok fennállta miatt utasította el a felperes keresetét.

Az elsőfokú bíróság kifejtette továbbá, hogy a felperes azért nem tudott a gyermekével az előzetes letartóztatás 2001. április 12-i megszakítása után megfelelő szülő-gyermek kapcsolatot kialakítani, mert más ügyben a Pest Megyei Bíróság jogerős ítélete alapján hét év végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélte és e büntetését kezdte meg. A felperes nem vagyoni kárigénye alapjául hivatkozott szülő-gyermek kapcsolat hiánya és az előzetes letartóztatás között nincs okozati összefüggés, hiszen a más ügybeli büntetését csak 2006-ban töltötte ki a felperes, és ekkortól rendeződni látszik családi kapcsolata. A vagyoni kárigény tekintetében az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy az önmagában a "K. Zs-val" megkötött szerződéssel nem bizonyítható, minthogy a szerződés alapján sem a nyújtandó szolgáltatások, sem az ellenszolgáltatás, sem a megállapodás teljesíthetősége nincs bizonyítva. A felperes alkalmi munkából származó jövedelme ugyancsak nem bizonyított figyelemmel az 1998. november 20-i gyanúsítottkénti nyilatkozatában előadottakra.

Az elsőfokú bíróság a perköltségről a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján döntött, figyelembe véve a Pp. 86. § (3) bekezdését is, miszerint a költségmentesség esetén is meg kell téríteni az ellenérdekű fél költségeit, ami jelen esetben az alperes képviseletének ellátásával merült fel. A le nem rótt kereseti illetékről a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 14. §-a alapján határozott.

A felperes fellebbezésében kérte, hogy a másodfokú bíróság a keresete jogalapja tárgyában hozzon helyt adó közbenső ítéletet, és az elsőfokú bíróságot utasítsa a keresetösszegezés tekintetében a tárgyalás folytatására. Másodlagosan esetleges pervesztése esetére az alperes javára megállapított perköltség felére történő mérséklését kérte (2007. október 4. napján megtartott tárgyaláson tett nyilatkozat). Fellebbezésének részletes indokolásában kifejtette, hogy az elsőfokú ítélet téves megállapításokat tartalmaz abban a körben, hogy a felperes nem vagyoni kárigényét kizárólag arra hivatkozással terjesztette elő, hogy a letartóztatás következtében apai szerepét nem tudta gyakorolni, és emiatt gyermekével a kapcsolata nem megfelelően alakult. Az apa-gyermek kapcsolat hiánya és az előzetes letartóztatás között az elsőfokú bíróság ítélete szerint nincs okozati kapcsolat, minthogy a felperes más ügybeli büntetését csak 2006-ban töltötte ki, és az elsőfokú bíróság szerint az apa-gyermek kapcsolat azóta rendeződni látszik. Ezzel szemben a felperes keresetének jogalapja elsősorban saját jogán a szabadságtól való megfosztás időszakára járó kártalanítás. A jogalap erősítése érdekében hivatkozott a felperes a családi kapcsolatai megromlására, melyek összefüggésben állnak az ártatlanul előzetes letartóztatásban töltött idővel. A családi adatok inkább a keresetösszegezés alátámasztására szolgáltak, de ezektől függetlenül is a kereset az új Be. 580. § (1) bekezdés II. a) pontja alapján vizsgálendő, melyben foglaltakat a felperes igazolta. Az alperes érdemi védekezésésként kizáró okra hivatkozott, mégpedig az új Be. 580. § (2) bekezdés a) pontjának elrejtőzött fordulatra. E körben azt tekintette eldöntendő jogkérdésnek, hogy a felperes magatartása értékelhető-e az elrejtőzés megvalósulásának. Rámutatott, hogy a polgári eljárásjog bizonyítási rendszere alapján a kizáró ok fennállását az arra hivatkozó félnek, azaz az alperesnek kell bizonyítania, és ennek sikertelenségéből adódó jogkövetkezmények az alperes terhére esnek.

Az elrejtőzés megvalósulásának alátámasztására az alperes egy, a büntetőügyben keletkezett 1998. november 5-i rendőri jelentésre hivatkozott. Az elsőfokú bíróság az ítéleti tényállást a felek nyilatkozataira, a büntetőügy irataira, a meghallgatott személyek előadására alapította, és ebből jutott arra a következtetésre, hogy a felperes keresete nem alapos. A felperes személyes előadása az volt, hogy november eleje és 20-a között vidéken dolgozott. Ezzel kapcsolatban tényszerű, hogy a felperes vallomásaiban előadta, az adott időszakban mivel foglalkozott, mit csinált, a felperes saját előadását és reakcióját életszerűnek minősítette abban a körben, hogy nem nevezte meg vallomásaiban sem a megbízóját, sem a pontos helyszínt, hiszen az általa végzett testőri munka jellege és formája a legnagyobb diszkréciót kívánja. Ilyen munkát a felperes alkalmi jelleggel végzett, így nyilván sem hivatalosan bejelentett munkáltatója, sem rendszeres megbízója nem volt, vagyis ennek igazolása nem állt módjában. A felperes azzal is tisztában van, hogy az adott

eseti megbízó saját személyére tekintettel sem lenne hajlandó a polgári eljárásban tanúvallomást tenni. A felperes volt házastársának tanúvallomását az ítélet indokolása szerint az elsőfokú bíróság nagy súllyal vette figyelembe. Tényszerűen a tanú úgy nyilatkozott, hogy a férje szó nélkül, hosszabb időre eltávozott, és emiatt rossz érzései voltak. De a tanú arról is nyilatkozott, hogy konkrétan azért gondolta, hogy valami gond van a felperessel, mivel a rendőrség időközben kereste. A tanú előadta, hogy már korábban is előfordult, hogy a felperes elment egy-két napra, csak az nem fordult elő korábban, hogy ilyen hosszú időre távozott volna el. A tanú arról is határozott nyilatkozatot tett, hogy amikor a férje elment, egy szóval sem említette, hogy bármi problémája volt, bármi elől menekülnie kellene. Az elsőfokú bíróság a tényállás részeként a tanú által a külvilágban tapasztalt konkrét adatokat, tényeket értékelhet, a tanú gondolatai, érzései nem képezhetik a tényállás részét. A felperes édesanyjának vallomását értékelve az elsőfokú ítélet hangsúlyozta, hogy ő a felperest nem számoltatta el, nem tudta, mikor ment el és mikor jött vissza, arra viszont emlékezett, hogy 1998. október végén, november elején a rendőrök nála keresték a fiát. A tanú előadta, bár ezt az ítéleti tényállás nem tartalmazta, hogy a felperes neki korábban tett arról említést, miszerint majd vidékre megy dolgozni, de ennek pontos helyét és idejét nem közölte. A tanú nem emlékezett arra, hogy a felperest kereső rendőrök mondták-e egyáltalán, hogy a felperesnek be kell menni a rendőrségre, vagy csak keresték. Nem emlékezett arra sem, hogy amennyiben esetleg közölték volna a rendőrök, hogy a felperes menjen be a rendőrségre, erre vonatkozóan konkrét napot vagy időpontot akár szóban megjelöltek volna. És arról sem tett említést a tanú, hogy írásbeli idézést vett volna át a fiát kereső rendőröktől.

A fellebbezés szerint a tényállás megállapítása körében lényegesebb és célszerűbb az okirati bizonyítékokra támaszkodni. Jelentőséget tulajdonított annak, hogy a nyomozást 1998. október 30-án rendelték el, november 2-án és 3-án a felperesre már terhelő adatok álltak rendelkezésre, és november 3-án az elfogató parancsot kibocsátották. A perben relevánssá vált rendőri jelentés november 5-én készült, és aznapi történéseket rögzített. Az okirat tartalmából kiderül, hogy a felperessel szemben már a terhelő adatok felmerülésével egyidejűleg kibocsátották az elfogató parancsot anélkül, hogy őt a lakcíméről idézték volna vagy rövid úton megpróbálták volna a lakcíméről előállítani. A rendőri jelentés felperes tartózkodási helyének megállapítására vonatkozó része nem felel meg a valóságnak. A felperes jelentőséget tulajdonított annak, hogy vele szemben az elfogató parancs kibocsátásának feltételei nem álltak fenn. Rámutatott, hogy az elsőfokú ítélet szerint „a bűncselekmény alapos gyanújának kialakulásában a felperes azon magatartása is közrejátszott, hogy ... több hétre 'eltűnt', elrejtőzött, idézésre nem jelent meg”. A levonható következtetés a felperes szerint az, hogy az általa tanúsított magatartással, bármi volt is az, kizárt hogy erősíthette volna a vele szembeni alapos gyanút, hiszen már azelőtt kiadták az elfogató parancsot, mielőtt a hatóság vele a kapcsolatot megpróbálta volna felvenni, vagyis az ő magatartása nem befolyásolta, nem erősíthette az alapos gyanút.

A felperes is hivatkozott a 41/2003. (VII. 2.) AB határozatra, annak is a III. rész B) pont 2) pontjának 4. bekezdésére, mely szerint a védelemhez való jog nem terjed ki

az elrejtőzésre illetve a szökésre; a védekezéshez való jognak korlátot szabnak a terhelt megjelenését, jelenlétét biztosító eljárási kényszercselekmények. Így a törvényalkotó nem sért alkotmányos alapjogot, amikor kizárja az előzetes letartóztatásért járó kártalanításból azt, aki az elrejtőzéssel, szökéssel illetve a szökés megkísérlésével az eljárási kényszercselekményekre okot adott. A kizáró oknak az eljárási kényszercselekménnyel, azaz a felperes esetében az előzetes letartóztatás elrendelésével kell okozati összefüggésben állnia. Akkor állapítható meg a kizáró ok, ha az előzetes letartóztatást ebből az okból vagy más mellett ebből az okból is rendelik el. A kizáró ok fennállását csak konkrétan az új Be. 580. § (2) bekezdés a) pontjában foglalt törvényi tényállás megvalósulása esetén lehet megállapítani, ennek pedig egyértelműen az előzetes letartóztatás elrendelésével kell oksági kapcsolatban állnia. A felperes fontosnak ítélte az 1998. novemberében még hatályban volt a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvénynek (régi Be.) a 92. § (1) bekezdés a) pontja elemzését. Hangsúlyozta, hogy a Pesti Központi Kerületi Bíróság az előzetes letartóztatást elrendelő végzését nem a szökésre alapozta, hanem hogy a bűncselekmény tárgyi súlyára, a büntetés mértékére figyelemmel a szökés, elrejtőzés reális veszélyes fennáll. Az előzetes letartóztatás további meghosszabbító végzései sem tartalmazznak olyan indokot, miszerint a felperes valaha már megszökött vagy elrejtőzött volna a hatóság elől. Csak ezek reális veszélye volt hivatkozási alap.

Ha a büntetőbíróság megítélése szerint a terhelt magatartása megvalósít bármely előzetes letartóztatási okot, jelen esetben akár az elrejtőzést, akkor annak fennállását a határozatában meg is állapítja, és részletesen meg is indokolja. Az önként jelentkező terhelt magatartását azonban a büntetőbíróság nem értékelte akként, hogy ő elrejtőzött volna. A büntetőbíróság határozataival szemben az alperes közel 9 évvel később egyetlen rendőri jelentés alapján kialakult feltételezése nem elégséges a kizáró ok megállapítására. Úgyszintén az érintett személyek közel 9 évvel későbbi hiányos emlékeken alapuló, részben az ügy akkor még nem ismert, de utólag kiegészült részleteinek keveréséből is adódó érzelmi és belső tudati elemekkel feltöltött vallomásai nem szolgáltatnak olyan objektív adatokat, amelyek az említett rendőri jelentéssel kiegészülve, a büntetőbíróság határozatában foglaltakkal ellentétes megállapításra vezethetnének. A vallomásokból nem állapítható meg, hogy a felperes a saját önfeladását megelőző kb. két hetes időszakban rejtőzködött volna. Csak az állapítható meg tényként, hogy édesanyjával november 5-ét követően először a 20-át megelőző egy-két napban találkozott, és ekkor értesült, hogy őt a rendőrök keresték. Ezt követően 1-2 napon belül önként feladta magát. A felperes részletesen kifejtette, hogy a kártalanítást kizáró ok megállapíthatóságához az alperesnek milyen okozati láncolatot kellene bizonyítani, ami azonban nem járt sikerrel. Rámutatott, hogy a terheltnek igenis joga van, viszonylag szűk idő - jelen eset maximum tíz nap - és szűk egyéb keretek között a saját védelmére való felkészüléssel megválasztani az időt, a helyet és a védőjét úgy, hogy a számára a legkedvezőbb feltételek mellett tudjon a hatóság rendelkezésére állni. Felperesi álláspont szerint a viszonylag rövid időn belül történő önfeladás már önmagában cáfolja az elrejtőzés tényét. A másodlagos fellebbezési kérelmében a Pp. 75. § (1) és (2), 79. § (1) bekezdéseire, a 32/2003. (VIII. 22.

) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontjára, 3. § (6) bekezdésére, továbbá a Legfelsőbb Bíróság BH. 1993. 52. és 1996. 321. szám alatt közzétett eseti döntéseire alapozva kifejtette, hogy bár az ügy pertárgy értéke jelentős, viszont az ügyel alperes számára felmerült munkatevékenység mennyiségére és arra a tényre figyelemmel, hogy az alperes több tárgyalási napon nem jelent meg, a részére megítélt munkadíj, mint perköltség eltűzött.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte, mert azt érdemben helyesnek és megalapozottnak minősítette. Az elsőfokú bíróság a tényállást mindenre kiterjedően kellő alapossággal feltárta, a perbeli adatokat a Pp. 206. és 3. §-ában foglaltaknak megfelelően értékelte, az azokból levont következtetése logikus, okszerű és bizonyítékokkal alátámasztott. Tévesnek minősítette azt a felperesi hivatkozást, hogy az alperes a kártalanítást kizáró okoknak általa történő bizonyítása esetén mentesül a kártalanítási kötelezettség alól, mert a kizáró okokat a törvény nem a kártalanítási felelősség alóli mentesülési szabályként, hanem a kártalanításhoz való alanyi jog egyik törvényi előfeltételeként határozza meg. Ezeket a bíróságnak akkor is kötelessége lenne vizsgálni, ha az alperes nem hivatkozna rá. A felperes tévesen tulajdonít jelentőséget az elfogató parancs kibocsátásának. A büntetőeljárásbeli kényszerintézkedés (az előzetes letartóztatás) és az elfogató parancs egymástól eltérő rendeltetésű intézkedések, az utóbbi célja meghatározott személy elfogása és hatóság elé állítása. Tévesnek tartotta azt a felperesi érvelést is, hogy az elsőfokú bíróság egyetlen rendőri jelentést értékelt lényegesnek, szemben az egyéb objektív adatokkal. Az ítélet indokolása részletes, abból megállapítható a bíróság meggyőződésének kialakulása. Az alperes az ún. szóbeli idézés tényét - ami a rendőrségről szóló jogszabály értelmében megengedett eszköz - okirattal bizonyította, és azt a bíróság egy adatként vette figyelembe a tanúvallomások és más bizonyíték mellett. A perköltségre vonatkozó rendelkezést is törvényesnek minősítette.

A felperes fellebbezése folytán az elsőfokú bíróság ítéletének nem volt jogerőre emelkedett rendelkezése, a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet teljes terjedelmében felülbírált (Pp. 228. § (4) bekezdés).

A felperes fellebbezése a következők szerint alapos.

Az elsőfokú bíróság a tényállást nagyobb részt helyesen állapította meg. Kiegészítésül a másodfokú bíróság rögzíti, hogy nem áll rendelkezésre a felperesnek az őrizetbevétel elleni panaszát elbíráló ügyészi határozat, ezért nem állapítható meg, hogy az őrizetbevételi határozatban megjelölt azon kitéttel, miszerint „hosszabb ideig volt szökésben„ a jogorvoslatot elbíráló szerv egyetértett-e. Úgyszintén nem áll rendelkezésre a felperes előzetes letartóztatásának elrendelésére vonatkozó ügyészi indítvány, tény viszont, hogy a felperes előzetes letartóztatását elrendelő a Pesti Központi Kerületi Bíróság által 1998. november 22. napján meghozott ÜN. 519/1998/2. számú határozat indokolása szerint a bűncselekmény tárgyi súlyára, a megállapított büntetés mértékére tekintettel a

szökés, elrejtőzés reális veszélye állt fenn, és alaposan lehetett attól is tartani, hogy a felperes szabadlábon hagyása esetén a szervezett bűnelkövetésben jelentős szerepet betöltő, jelenleg még szökésben lévő személlyel összebeszélve az eljárás eredményességét veszélyeztetné. Az ezt követően meghozott egyetlen a felperes előzetes letartóztatását meghosszabbító, azt másodfokon helybenhagyó határozat nem tartalmazta a kényszerintézkedés okai között, hogy a felperes szökésben lett volna, a hatóság elől elrejtőzött volna. Ha a felperes magatartását így értékelték volna, ezt a kényszerintézkedés tárgyában meghozott határozatoknak tartalmaznia kellett volna, mert a szökés, elrejtőzés akkor is megalapozza az előzetes letartóztatást, ha annak már csak meghosszabbításáról kell dönten. Ehhez képest a bírósági határozatok kizárólag a szökés, elrejtőzés veszélyéről szóltak, de nem azért, mert a felperes bármely korábbi magatartását így értékelték volna. A veszélyt kizárólag a felperes terhére rótt cselekmény miatt kiszabható büntetési tétel nagyságával, az esetleges bűnismétléssel indokolták.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság téves következtetést vont le arra, hogy a felperes esetében kártalanítást kizáró ok áll fenn. Az elsőfokú bíróság a beszerzett büntetőeljárási iratok és a lefolytatott tanúbizonyítás adatai alapján azt állapította meg, hogy a felperes esetében az új Be. 580. § (1) bekezdés II. a) pontja szerinti kártalanítás kizáró ok áll fenn, mégpedig az 580. § (3) bekezdés a) pontja miatt, minthogy a felperes a nyomozó hatóság elől elrejtőzött. Az elsőfokú bíróság ezt egy a nyomozás során 1998. november 5. napján felvett jelentés felperesre vonatkozó részére, továbbá a felperes édesanyja és volt házastársa tanúvallomásának bizonyos elemeire alapozta. Az elsőfokú ítélet jogi indokolási részében többször utalt rá, hogy a felperes 1998. október vége, november eleje és november 20. napja közötti időre nem tud elszámolni azzal, hol tartózkodott, mit csinált, jóllehet őt a nyomozó hatóság kereste, sőt állandó bejelentett lakóhelyén az édesanyja részére átadott egy szabályszerű idézést is, ami november 9. napjára szólt.

Előjáróban a másodfokú bíróság rögzíti, hogy a Pp. 164. § (1) bekezdése értelmében az alperest terhelte annak bizonyítása, hogy kártalanítást kizáró ok áll fenn, minthogy az ő érdekében állt az, hogy e tényt a bíróság valóban fogadja el. Az alperes fellebbezési ellenkérelme szerint a kártalanítást kizáró okot a bíróságnak akkor is vizsgálnia kell, ha erre az alperes nem hivatkozik. E megközelítéssel annyiban lehet egyetérteni, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékokat a bíróság abból a szempontból is köteles vizsgálni, nem tartalmaznak-e adatot kizáró ok fennálltára, azonban az adatok, tények akkor állhatnak rendelkezésére, ha azok beszerzésére az őt terhelő bizonyítási kötelezettség körében a fél indítványt tesz. A bíróságot a hivatalból történő bizonyítás nem terheli. Az adott kérdéskörben a felperest bizonyítási kötelezettség nem terhelte, mert nem az ő érdekében állt, hogy a kizáró ok fennállta megállapítható legyen. Ez független attól, hogy ha 1998. november 5. és 19. napja közötti tartózkodási helyét, ott tartózkodása körülményeit feltárja, fel sem vetődött volna, hogy ezt a két hetes időtartamot olyanként kelljen vizsgálni, mint amivel összefüggésben az elrejtőzése felvetődhet.

A kártalanítást kizáró okkal kapcsolatban a másodfokú bíróság szerint - szemben az elsőfokú ítéletben írtakkal - nem a terhelti magatartás és az alapos gyanú közötti kapcsolatot kell vizsgálni, hanem terhelti magatartás és kényszerintézkedés közötti kapcsolatot, mivel az alapos gyanú önmagában a kényszerintézkedés, az előzetes letartóztatás elrendelését nem alapozza meg. Ahhoz az alapos gyanú mellett a perbeli időszakban hatályos régi Be. 92. § (1) bekezdés a), b) és c) pontjai szerinti különleges okok fennállta is szükséges. Ezért a másodfokú bíróság - megint csak eltérve az elsőfokú bíróság álláspontjától - meghatározó jelentőséget tulajdonít az előzetes letartóztatást elrendelő és meghosszabbító bírósági határozatoknak, azok tartalmának. Ezek a határozatok egyetlen egy esetben sem tartalmazzák, hogy a felperes a hatóság elől megszökött volna (ld. őrizetbevételi határozat), vagy elrejtőzött volna, amire az alperes ellenkérelme hivatkozott, és amit az elsőfokú bíróság ítélete megállapított.

Ahogy a felperes fellebbezése helyesen utalt, sajnálatos módon a büntetőeljárás törvény nem ad fogalom-meghatározást, mit kell az előzetes letartóztatás különös feltételeként szabályozott szökés, elrejtőzés alatt érteni. Jelen ügyben hivatkozásként csak az elrejtőzés szerepelt. A fellebbezésben felhívott „A büntetőeljárás törvény magyarázata” (KJK-KERSZÖV) című kiadvány 265. oldalán azt tartalmazza, hogy a megszökött fogalomkörébe az tartozik, amikor a terhelt a hatóságok előtt ismert állandó lakhelyét, tartózkodási helyét elhagyta, ismeretlen helyre távozott, még pedig azért, hogy kivonja magát az ellene folyó eljárás alól, míg a hatóság elől elrejtőzés fogalomkörébe az a terhelti magatartás sorolható, amikor ugyan azért, hogy magát az ellene folyó eljárás alól kivonja, a terhelt a tágabb értelemben vett lakóhelyét, tartózkodási helyét nem hagyja el, de ottlétét a hatóságok előtt titkolja, leplezi. Mivel a szökés, elrejtőzés mögöttes tartalma a jogszabályváltozásoktól független, felhívható még „A büntetőeljárás kommentárja” (KJK 1967. I. kötetet 520. oldal). E szerint a szökés nem azonos a lakó- vagy tartózkodási helytől való pusztán távolléttel. Akkor áll fenn, ha a lakó- vagy tartózkodási helyről való távozás titokban és az új tartózkodási hely megjelölése nélkül történik, s mindebből okszerűen lehet következtetni arra, hogy a távozonak nincs szándékában a korábban ismeretes lakó- vagy tartózkodási helyére való visszatérés. Az elrejtőzés pedig tulajdonképpen elbújást jelent. Ha önállóan (szökéstől függetlenül) hajtják végre, akkor ez a lakó- vagy tartózkodási helyen történik, mégpedig abból a célból, hogy a végrehajtója a büntetőeljárás alól kivonja magát. Az, hogy az idézés a terhelt részére nem volt kézbesíthető, önmagában véve sem a szökés, sem az elrejtőzés megállapítására nem elegendő.

Ezekben az összefüggésekben vizsgálva a felperes magatartását sem szökése, sem elrejtőzése nem állapítható meg. A felperes cselekvőségét az 1998. október 30. napjától (ekkor történt a feljelentés megtétele és a nyomozás elrendelése) 1998. november 20. napjáig (ekkor jelentkezett a felperes önként a rendőrségen) kell vizsgálni. A perben feltárt adatok szerint a felperes 1998. október végén - november elején vidékre ment, mégpedig munkavégzés céljából (felperes nem cáfolt előadása, felperes édesanyja tanúvallomása). A lakóhelytől való pusztán távollét, mint a korábbiakban már hivatkozottak tartalmazták, nem azonos a

szökéssel. A felperes nem rejtőzött el, önmagában az a körülmény, hogy valaki nem tartózkodik a lakóhelyén 20-21 napig, nem jelenti, hogy abból a célból, hogy a büntetőeljárás alól kivonja magát, a hatóság előtt elbújt volna.

A másodfokú bíróság jelentőséget tulajdonított annak, hogy az elsőfokú ítéletben az szerepel, miszerint 1998. november 9. napjára szóló szabályszerű idézés ellenére a felperes nem jelent meg a nyomozóhatóság előtt. A felperes édesanyja nem emlékezett arra, hogy a nála történt 1998. november 5-i intézkedéskor vele a felperest érintő idézést közöltek volna. Az 1998. november 9. napjára szóló idézés egyedül az 1998. november 5-i rendőri jelentésben szerepel. A régi Be. 112. § (1) bekezdése értelmében a hatóság - ha e törvény kivételt nem tesz - azt idézi, akinek jelenléte az eljárási cselekménynél kötelező, és azt értesíti, akinek a jelenléte nem kötelező, de a törvény lehetővé teszi. A (2) bekezdés kimondja, hogy az idézés és az értesítés rendszerint írásban vagy a hatóság előtti megjelenés alkalmával szóban történik. Az írásbeli idézésnek, illetőleg értesítésnek tartalmaznia kell, hogy a megidézettnek milyen minőségben, hol és mikor kell megjelennie, illetőleg az értesített milyen minőségben jelenhet meg, a távolmaradás következményeire való figyelmeztetést, valamint - a vádirat benyújtása után - az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megjelölését. A (3) bekezdés szerint szükség esetén az idézés vagy az értesítés rövid úton (pl. távbeszélő útján) is történhet. Végül a (4) bekezdés akként rendelkezik, hogy az írásbeli idézést vagy értesítést a terheltnek zárt iratban kell megküldeni. Ha a felperest terheltként idézték, akkor azt zárt iratban kellett volna megtenni. Ha tanúként idézték, az írásbeliség mellett nem kötelező a zárt küldemény, de egy tanúként a hatóság látókörébe került személynél értelmezhetetlen, hogy esetében a szökés, elrejtőzés vizsgálható lenne. A régi Be. 114. § (1) bekezdése szerint a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó külön jogszabály szerint történik, a címzett az iratot a hatóságnál is átveheti. A perbeli időben még hatályos a hivatalos iratok kézbesítésének egyszerűsítése tárgyában kiadott 43/1953. (VIII. 20.) MT rendelet nem szabályozza a szabályszerű idézési megoldások között, a terhelt anyjának történő idézés átadást „a fiának történő kézbesítés érdekében”. Mindebből pedig az következik, hogy a felperes idézése nem volt szabályszerű.

Nem cáfolt peradat szerint a felperes 1998. november 18-án tért vissza Budapestre és 20-án jelentkezett a rendőrségen. Abból a kiinduló pontból, hogy a felperest 1998. november 9. napján kívánta a nyomozó hatóság valamilyen minőségben (terhelt, tanú) kihallgatni, és 20-án már megjelent a nyomozóhatóság előtt, nem vonható le az a következtetés, hogy őt a szökés szándéka vezérelte volna, mert akkor nem tér vissza a lakóhelyére (esetleg az elfogató parancs és körözés alapján igazoltatás eredményeként fogták volna el), elrejtőzése pedig fel sem merülhet, mert önmagában az, hogy valaki 21 napig nem tartózkodik lakó- vagy tartózkodási helyén, elrejtőzést, elbújást nem jelent.

Mindezekből a másodfokú bíróság azt a következtetés vont le, hogy a felperes esetében az új Be. 580. § (3) bekezdés a) pontjában szabályozott kizáró ok nem áll fenn, a kártalanítás 580. § (1) bekezdés II. a) pontja szerinti kártalanítás feltételei

nem hiányoznak. Ezért az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta, a felperes keresetében érvényesített jog fennállásáról közbenső ítéletet hozott. A követelés összegszerűségére a bizonyítási eljárást az elsőfokú bíróságnak kell lefolytatnia, hiszen erre a körre a bizonyítási eljárás csak részlegesen terjedt ki.

A másodfokú eljárásban pervesztes alperes a Pp. 239. §-a alapján alkalmazandó Pp. 77. §-a, 78. § (1) bekezdése alapján köteles a felperes képviselőjével felmerült ügyvédi munkadíjat (Pp. 75. § (2) bekezdés) megtéríteni, melyhez a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 4/A. § (1) bekezdése szerinti általános forgalmi adó járul.

, 2007. október 4.

Dr. Tölg-Molnár László sk.
a tanács elnöke

Dr. Madarász Anna sk.
előadó bíró

Dr. Hóbl Katalin sk.
bíró

A kiadmány hitelül: